

YHTEENVETO RAHA-AUTOMAATTIEN RAHANPESULAIN MUKAISESTA RISKIARVIOSTA

1. SISÄLLYS

1. YLEISTÄ	3
2. RAHA-AUTOMAATIT	4

1. YLEISTÄ

Raha-automaatit pelikasinon ulkopuolella, eli pelipisteissä ja erityisissä pelisaleissa, tulivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä rahanpesulaki) soveltamisalan piiriin vuoden 2022 alusta lähtien.¹ Tämä valvojan riskiarvion liite täydentää rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yhteenvetoa, joka on julkaistu 29.1.2021. Tämä riskiarvion liite toteutettiin marraskuun 2021 ja helmikuun 2022 välisenä aikana ja riskiarviotyössä mukana olivat Poliisihallituksen arpajaishallinnon rahapelitoiminnan valvonnan asiantuntijat. Tätä riskiarvion liitettä tulee tarkastella yhdessä vuonna 2021 julkaistun valvojakohtaisen riskiarvion yleisen osion kanssa.²

Tässä julkisessa yhteenvedossa käsitellään Poliisihallituksen arpajaishallinnon tekemän riskiarvion pohjalta esiin nostettuja merkittävimpiä rahapelaamiseen raha-automaateilla yleensä liittyviä rahanpesuriskejä. Riskien merkityksen arviointi ja sitä myöten tässä yhteenvedossa käsiteltävät merkittävimmät riskit pohjautuvat riskianalyysiin, jossa on asiantuntijatiedon lisäksi käytetty hyväksi sekä EU:n ylikansallista, että kansallista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviota soveltuvilta osin. Merkittävimpien riskien koonnilla on tarkoitus tuoda esiin rahapelien toimeenpanoa valvovan viranomaisen näkemys eri riskitilanteista raha-automaatteihin liittyen. Yhteenvedossa ei kuitenkaan oteta kantaa rahapelitoiminnassa tällä hetkellä mahdollisesti käytettäviin hallintakeinoihin tai siihen, mitä toimenpiteitä rahapelitoiminnassa on otettu tai ei ole otettu huomioon väärinkäytösten tai rikosten estämiseksi ja havaitsemiseksi.

Tarkoitus on tuoda esiin tekijöitä ja tilanteita, jotka saattavat muodostaa riskin rikollisesta toiminnasta peräisin olevien varojen käyttämisestä, muuntamisesta tms. rahapelitoiminnassa. Riskiarvion tavoitteena on suojata rahapelaamista väärinkäytöksiltä sekä osaltaan estää laittomasta toiminnasta peräisin olevien varojen käyttö rahapelaamiseen. Tässä riskiarviossa raha-automaatteihin kohdistuvia riskejä tarkastellaan lähtökohtaisesti rahanpesuriskien näkökulmasta, sillä myös Euroopan Unionin ylikansallisessa riskiarviossa (Supra National Risk Assessment 2019) raha-automaatteihin kohdistuvaa terrorismin rahoittamisen riskiä ei pidetä merkityksellisenä.³

1 HE 213/2018 vp, s. 1. Rahanpesulain soveltamisalan muutos kohdistuu pelikasinon ulkopuolella käytettävänä pidettävään raha-automaatteihin, jos pelaaminen tapahtuu arpajaislaissa tarkoitetulla tavalla tunnistautuneena.

2 Riskiarvion liitteessä on käytetty yleisessä osassa kuvattua metodologiaa. Rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yleinen osio 2021, s. 14-17.

3 SNRA liite 2019, s. 207-209.

2. RAHA-AUTOMAATIT

Arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan raha-automaatilla tarkoitetaan peliautomaattia tai -laitetta, jota pelaamalla pelaaja voi voittaa rahaa. Raha-automaatteihin kohdistuvia riskejä tarkasteltaessa tulee huomioida myös automaattien sijoittaminen. Raha-automaatteja voidaan sijoittaa erityisiin pelisaleihin ja pelipisteisiin. Erityisellä pelisalilla tarkoitetaan yksinomaan tai pääasiallisesti rahapelien pelaamiseen varattua tilaa. Pelipisteellä tarkoitetaan rahapelien muuta myyntipaikkaa kuin erityistä pelisalia tai pelikasinoa. Pelipisteitä ovat esimerkiksi ruokakauppojen, huoltoasemien tai kioskien tilat, joihin on sijoitettu raha-automaatteja. Pelipisteeseen sijoitetusta raha-automaatista käytetään usein myös nimitystä hajasijoitettu raha-automaatti.⁴ Lisäksi raha-automaattien sijoittamisen lisäksi arvioinnissa tulee huomioida se, onko kyseessä ulkomaisvalmisteinen raha-automaatti (pelikone).

Aikaisemmin raha-automaatit on arvioitu rahanpesun näkökulmasta melko matalariskiseksi ja osittain tästä johtuen rahanpesulain soveltamisalaa ei ole aikaisemmin ulotettu koskemaan raha-automaatteja.⁵ Vaikka panosten ja voittojen määrät ovat suhteellisen pieniä, raha-automaatit mahdollistavat nopeita ja toistuvia tapahtumia, joissa usein käytetään käteistä.⁶ Jos raha-automaattien osalta valvonta on pelkästään jälkikäteistä, sillä on riskiä nostava merkitys, kuin myös sillä, jos tunnistautumisessa ja henkilöllisyyden todentamisessa sekä pelaamisessa koulutettua henkilökuntaa ei ole välittömästi läsnä. Vuoden 2021 Poliisihallituksen arpajaishallinnon riskiarviossa on arvioitu, että jo käteisen käyttö lisää huomattavasti pelipisteiden riskiä rahanpesun osalta.⁷ Erityiset pelisalit eroavat pelipisteistä siinä, että erityiset pelisalit ovat yksinomaan tai pääasiallisesti rahapelien pelaamiseen varattuja tiloja (arpajaislaki 1 luku 4 § 6 kohta). Jos henkilökunta niissä on rahapelioperaattorin omaa ja tila rahapelioperaattorin omassa hallinnassa, voi tämä olla riskiä vähentävä asia.⁸

EU:n ylikansallisessa riskiarviossa 2019 on todettu, että raha-automaatit eivät näytä houkuttelevalta vaihtoehdolta rahanpesuun, koska niiden toiminta on hyvin sattumanvaraista, panokset ja voitot ovat pieniä ja merkittävien rahasummien pesu vaatii aikaa ja vaivaa.⁹ Tehdyn riskiarvion mukaan raha-automaatit voivat mahdollistaa hyvin rajatuissa tilanteissa rahanpesulle alustan, minkä lisäksi arvioinnissa painotettiin erityisesti pelaajan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen riittävyttä. Raha-automaattien rahanpesuriskiä voivat nostaa muun muassa seuraavat tekijät: asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen mahdolliset puutteet/riittämättömyys, raha-automaattien ominaisuudet, jotka mahdollistavat uusien maksumenetelmien käyttöönoton sekä raha-automaatin sijainti. Myös pankkikortin lähimaksuominaisuuden käyttäminen sekä tikettien käyttö havaittiin arvioinnissa merkittäväksi riskiksi rahanpesun näkökulmasta. Raha-automaattien kehitys voi myös muuttaa raha-automaattien ominaisuuksia ja siten sillä on myös vaikutusta rahanpesun riskiin. Uusien ominaisuuksien osalta painotetaan erityistä tarkkaavaisuutta ja harkintaa, sillä uudet ominaisuudet voivat nostaa rahanpesun riskiä.

Riskien vähentämiseksi voidaan muun muassa kehittää tehokkaampia tunnistamis/todentamisen menetelmiä, minkä lisäksi raha-automaatteihin lisätyt rajoitukset panosten osalta on tehokas tapa torjua rahanpesun riskiä. Yhteenvetona voidaan todeta, että rahanpesun riski sisältyy raha-automaatteihin, mutta riskien hallitseminen on mahdollista.

4 HE 213/2018 vp, s. 4-5.

5 HE 228/2016 vp, s. 93.

6 SNRA liite 2019, s. 208-209.

7 Rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yhteenveto 2021, s. 6.

8 Rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yhteenveto 2021, s. 8.

9 SNRA liite 2019, s. 207.

Lähteet:

HE 228/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

HE 213/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arpajaislain sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017

Rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yleinen osio 2021

Rahanpesulain mukaisen valvojakohtaisen riskiarvion yhteenveto 2021

Commission staff working document accompanying the document "Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities", SWD(2019) 650 final. (Tekstin alaviitteessä lyhennetty SNRA liite 2019).